

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-8>

**NEW FORM AND CONTENT STRUCTURING
IN THE NOVEL-BIOGRAPHY OF M. SLABOSHPYTSKYI'S
“WHAT IS WRITTEN IN THE BOOK OF LIFE:
MYKHAILO KOTSYUBYNSKYI AND OTHERS”**

**НОВЕ ФОРМО- ТА ЗМІСТОСТРУКТУРУВАННЯ
В РОМАНІ-БІОГРАФІЇ М. СЛАБОШПИЦЬКОГО
«ЩО ЗАПИСАНО В КНИГУ ЖИТТЯ:
МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ ТА ІНШІ»**

Komarnytskyi Ye. P.

*Postgraduate Student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State
Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine*

Комарницький Є. П.

*аспірант
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Михайло Слабошпицький – літературний критик, прозаїк, публіцист та активний громадський діяч. Найважливіше місце в творчому доробку автора посідає біографічна проза, яка представлена романом-есе, романом-колажем, романом-ревію та романом-біографією. У біографічних творах яскраво простежуються модифікації, саме тому нові жанрові різновиди сучасної епіки вимагають нових нестандартних підходів до інтерпретації. Уся творчість М. Слабошпицького глибоко пронизана психологізмом та інтелектуальною наповненістю.

Художньо-біографічні твори, зазвичай, на прикладі конкретного життя показують шлях, яким повинна йти людина, чому та як треба служити, в ім'я чого, яких цілей жити й боротися. Однак, сьогодні, існує суперечливість поглядів щодо розвитку та її місця в родо-жанровій структурі художньої літератури.

Особливості стилю М. Слабошпицького залежать від підвиду твору, тому художньо-біографічний роман «Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші» важливо оцінювати зважаючи на авторське розуміння цього жанру: «У новочасному романі ігноруються майже всі освячені дотеперішньою літературною практикою канони,

відгетьковуюються випробувані технології, постійно оновлюється оркестрація повістування» [3, с. 7].

Душевний і духовий портрет Коцюбинського зітканий з його художньо-умовних рефлексій, а також сповідей, роздумів і характеристик, укладених у уста його сучасників та пізніших біографів. Але не тільки Коцюбинського показано очима відомих сучасників, його найближчого літературного та культурного оточення, а й українські письменники та громадські діячі постають у взаємному віддзеркаленні, а звідси – у приязних або конфліктних стосунках.

Ми можемо вважати художньо-біографічний роман «Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші» М. Слабошпицького поліфонічним біографічним романом, адже мовні партії розподілено між «дев'ятьма голосами»: Михайла Коцюбинського, Михайла Могилянського, Сергія Єфремова, Володимира Самійленка, Володимира Винниченка, Євгена Чикаленка, Володимира Леонтовича, безіменного Біографа та «Жінки, що забажала лишитися невідомою». Однак, незважаючи на дев'ятиголосся ми можемо простежити й авторське бачення, яке виступає домінуючим у зображувані подій.

Стрижневим сюжетом роману-біографії виступає постать Михайла Коцюбинського. Автор поглиблює її завдяки інших біографій дотичних героїв, однак ці уточнення несуть мемуарний, нефікційний чи архівний характер. Представлені вони звичай сподадами, епістолярієм чи фактажем. Як зауважує Ц. Тодоров: «Новий жанр завжди є трансформацією одного чи кількох старих жанрів: через інверсію, через переміщення, через комбінування» [6, с. 25].

Роман складається з індивідуально-психологічних та громадських портретів Коцюбинського, Винниченка, Самійленка й Чикаленка, меншою мірою – Могилянського, Єфремова та Леонтовича. Також автор зосереджує увагу не лише на белетризованій біографії, а й на власному життєвому досвіді. У романі яскраво простежуються психологічні спостереження, як з власного життя, так і роздуми над життям письменників. Автор пропонує белетризовану психологічну біографію, що ґрунтується на культурно-історичному та письменницькому тлі, однак, попри це М. Слабошпицький також вдається до естетизації інтелектуальної біографії М. Коцюбинського.

Дослідниця А. Є. Черниш переконана, що: «У наративному просторі роману-біографії про Михайла Коцюбинського переважають фабульні деформації, викликані маніпуляціями з художнім часом, довільним переміщенням ключових подій із життя героя. Наративний дискурс роману М. Слабошпицького «Що записано в книгу життя: Михайло

Коцюбинський та інші» тяжіє до психологічного розповідання» [7, с. 102]. Зважаючи на це можемо стверджувати, що описані події в романі – це лише фактори, що допомагають детально описати психологічні причинно-наслідкові зрушення.

Також прикметним для жанрових модифікацій роману є втручання наратора в дієгезис твору. М. Слабошпицький вдається до прихованого коментування описаних подій та ситуацій чи аналіз суджень персонажів. Доказом гіпотезної модифікації подвійного голосу М. Ткачук у своєму дослідженні вказував: «Вільний непрямий дискурс виникає із змішування двох голосів чи мовних ситуацій – наратора і персонажа» [5, с. 30].

У романі дуже майстерно використано стильові акценти інтертекстуальності. Автор використовує паратекстуальність, метатекстуальність та архітекстуальність. Саме ці конструкції надають тексту цілісного сприйняття образу Михайла Коцюбинського.

Дослідниця О. Куцевол зауважує: «Серед внутрішньотекстових зв'язків першою є взаємодія двох інтекстів – епіграфа й назви твору, що перебувають у тісній кореляції: назва – це своєрідний натяк на тему, а епіграф – на ідею, за допомогою нього доповнюється інформаційна неповнота першого компоненту» [2, с. 24]. Саме тому Михайло Слабошпицький досить детально підійшов до підбору епіграфів. Саме в комплексному трактуванні епіграфів ми можемо змодельовати образ Михайла Коцюбинського.

А. С. Черниш у своїй монографії стверджує, що: «Жанрова своєрідність роману М. Слабошпицького «Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші» детермінує сюжетно-композиційний лад твору, впливаючи на моделювання образів-прототипів, вимагаючи кореляції художнього часу і простору, специфікуючи наративні стратегії. Наявні у творі часопросторові, наративні й інтертекстуальні конструкції підкреслюють жанрову модифікованість прозопису українського біографіста» [7, с. 104].

Особливості жанрово-стильових модифікацій в художньо-біографічному романі М. Слабошпицького «Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші» зосереджені на компілятивності та модифікації письма. Автор вибудовує складну текстоконструкцію, беручи за основу автобіографію, епістолярій, спогади тощо, засвідчуючи вихід художньої біографії в матрицю ажанрових творів. Усі назви, епіграфи та мемуарні вкраплення складаються в єдину картину, що формує постать Михайла Коцюбинського.

Література:

1. Кузьменко В. Прозописьмо Михайла Слабошпицького у фокусі біографістики (Черниш А. Жанрово-стильові особливості роману-біографії у творчості Михайла Слабошпицького : монографія). *Слово і час*. 2016. № 3. С. 118–120.
2. Куцевол О. Осмислення читачами епіграфа літературного твору як засобу експлікації інтертекстуальності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія : Філологія*. 2009. С. 20–25.
3. Слабошпицький М. Де шукати сучасний стиль? Штрихи до портрета Надії Степули. *Літературна Україна*. 2013. 18 липня. С. 6–7.
4. Слабошпицький М. Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші : роман. Київ: Ярославів Вал, 2012. 352 с.
5. Ткачук М. Наратологічний словник. Тернопіль : Астон, 2002. 173 с.
6. Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе / за ред. Є. Марічева. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 162 с.
7. Черниш А. Є. Жанрово-стильові особливості роману-біографії М. Слабошпицького «Що записано в книгу життя: Михайло Коцюбинський та інші». *Філологічні трактати*. 2015. Т. 7, № 1. С. 100–105.